

Nasjonalbiblioteket

Depotbiblioteket

skugge av ein gut

av arne lygre

Programredaksjon: Ola B. Johannessen, Cecilia Ölveczky, Margunn Vikingstad, Ida Michaelsen
Grafisk formgeving: Knut-Jarle Hvitmyhr
Trykk: Merkur-Trykk AS

skugge av ein gut

av Arne Lygre

Omsett av Gunnhild Øyehaug

Tom: Torbjørn Eriksen

Anna: Marianne Krogh

Mamma: Elisabeth Sand

Pappa: Sverre Solberg

Nabodama: Unn Vibeke Hol

Regi: Ola B. Johannessen

Scenografi/kostyme: Carle Lange

Dramaturg: Cecilia Ölveczky

Lysdesign: Per Willy Liholm

Lyddesign: Igor Zamarajev

Parykk- og maskedesign: Torild Bratten

Musikken i framsyninga er henta frå Claude Debussy,
Complete Works for Piano Solo, Vol I og II, SIMAX Classics

Inspisient: Gyril Høgberg

Rekvisitørar: Pål Brantzeg/Gøril Rostad

Sufflør: Torill Steinlein

Scenekoordinatorar: Herve Huck/Andreas Zsidek

Kostymekoordinator: Tommy Olsson

Foto: Leif Gabrielsen
Bilda er tatt i prøveperioden

Forlag: Colombine Teaterforlag

Urpremiere 23. mars 2006 på Prøvesalen

TOM
Eg er glad.

ANNA
Gladare.

TOM
Eg er gladare!

ANNA
Ikkje sant?

TOM
Jau.

ANNA
Vi er gladare no enn vi var.

Vi klarer oss. Vi to.

Vi er gladare.

TOM
Eg saknar dei slik. Berre.

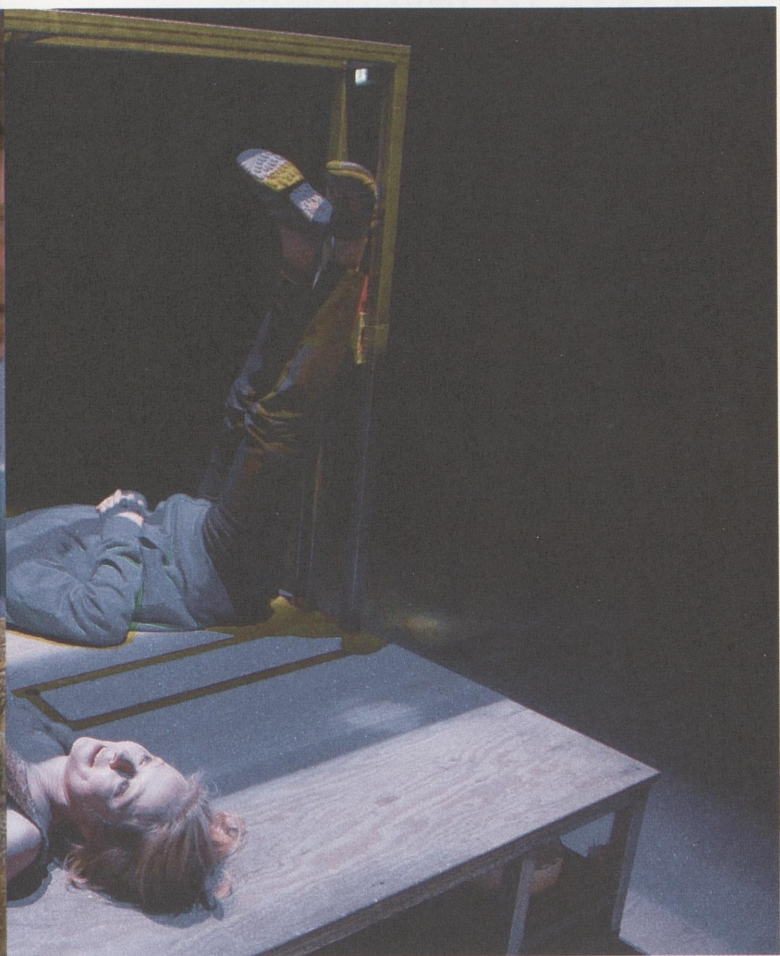
Slikt heilt her inne.

Skjønar ikkje at dei aldri ...
Aldri meir.

Eller. Når eg skjønar det.
At dei er borte.

ANNA
Vi har kvarandre. Vi er ikkje åleine da.

å skru på røyndomen

Arne Lygre leitar etter augneblinkar
med eit skin av realisme.

av Margunn Vikingstad

- Premissen eg hadde før eg byrja å skrive, var eit menneske som blir eit objekt for eit anna menneske. Og som formar det i sitt eige bilete. Det skulle handle om eigarskap. Arbeidstittelen var *Min*, fortel Arne Lygre.

Skugge av ein gut har no urpremiere på Prøvesalen på Det Norske Teatret og stykket fortel historia om Tom som lever saman med fostermora Anna. Også dei døde foreldra og nabodama deltar i spelet rundt ungguten Tom.

Stykket opnar då Tom er 14 år gammal og vekslar mellom fortid og notid i annakvart sceneskift, fram dit Tom er mogna til mann og heilt bakover til der mora går svanger med Tom. Midt i denne vekslinga står fostermora Anna. I rørsla bakover i tid, finn ho i Tom ei erstatning for barnet ho aldri fekk. Slik blir Tom eit objekt for Anna, forma slik ho ønskjer det.

- Eg ville finne ut kor langt eit menneske er villig til å gå i å styre eit anna menneske, for eiga vinning – og kva følgjer dette får.

- Er Tom berre eit objekt?

- Både òg. I den grad han berre er eit barn, er han eit offer. Men noko av det mest interessante er at han på eit tidspunkt blir vaksen. Og opplever sjølv at òg han er ein igangsetjar. Trass i utgangspunktet i historia, det psykiske overgrepet han blir utsett for, er det i eit gitt tidsspenn i stykket òg ei kjærleikshistorie, seier Lygre.

At stykket skulle krinse kring seksualitet, og nærme seg eit tabu, om vaksen kvinne, ung gut, om det incestuøse, var ikkje ein premiss Lygre jobba ut frå. Men Tom blir ikkje berre ei erstatning for barnet Anna aldri fekk. I den sceniske rørsle framover i tid, i den gryande vaksne Tom, finn Anna òg den mannen ho miste og lengtar etter.

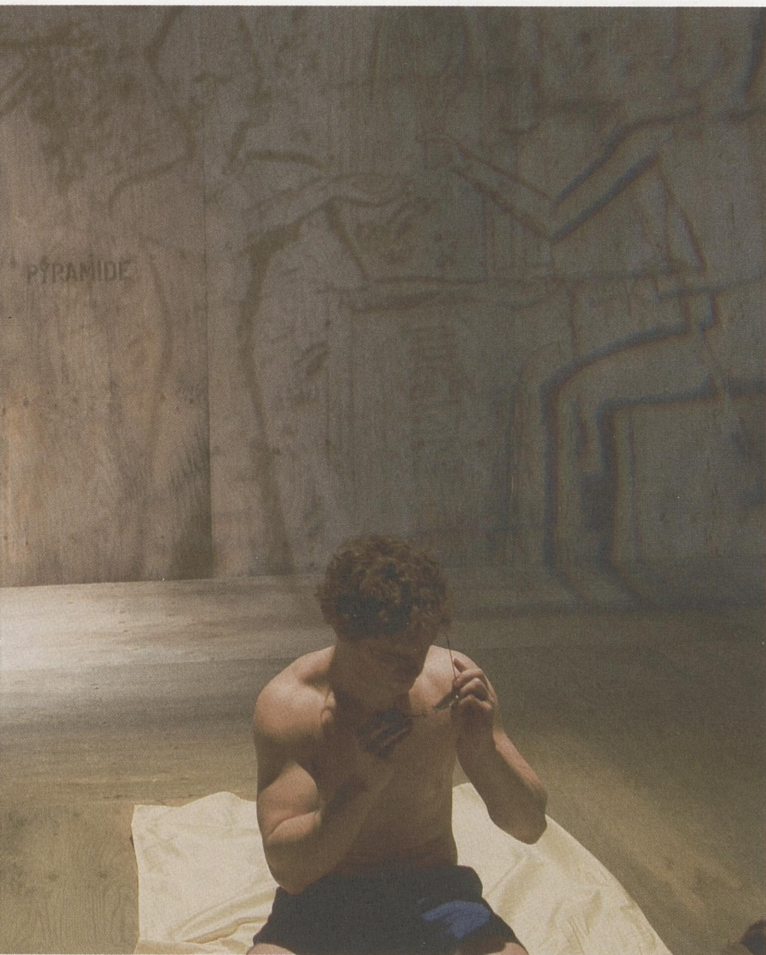
- I seksualiteten som oppstår her, går dei forbi eit punkt. Og blir endå meir isolerte frå verda ikring. Om eg til dømes hadde valt ein omvendt relasjon, vaksen mann og ung jente, hadde stykket fått ein heilt annan fargetone, seier Lygre.

Å skrive dramatik har vore det Arne Lygre ønskte. Etter at han først torde å byrje å skrive. Drøyme om å skrive, det gjorde han lenge, men han voks opp i ein kultur der sport var det som talde. Etter kvart kom Lygre inn i teatermiljø, søkte Teaterhøgskolen, kom nesten inn, men skjønna at han ikkje skulle bli skodespelar.

- Dette var i 1993. Eg kjøpte meg eit skrivebord og ein PC. Og gav meg sjølv tida ut 1990-talet for å få til noko, fortel Lygre. Med god margin til eigen frist fekk han sett opp einaktaren *Mamma og meg og menn* på Dramatikfestivalen i 1996. I 1998 hadde *Mamma og meg og menn* urpremiere som heil-aftans framsyning på Rogaland Teater, *Brått evig* blei sett opp på Nationaltheatret i 2000 og i fjor spela Torshovteatret *Mann uten hensikt*. Etter kvart er Lygre ikkje berre godt representert på norske scener; han opplever òg ulike oppsetjingar av stykka sine. I mars i år hadde *Mamma og meg og menn* premiere i Le Mans i Frankrike og i mai blir *Mann uten hensikt* sett opp i Zürich i Sveits.

Formspråket er ein heilt sentral del av det å skape dramatik for Lygre. Form og innhald kan ikkje skiljast. Og noko av det karakteristiske ved dramatikken hans er tidshoppa og ein tredje-

personsdialog. Å utforske desse verkemidla er eit løpande eksperiment i forfattarskapen.

- Teater har vanlegvis eit her-og-no-språk. Eg synest det er scenisk interessant å ha to forteljarrøyster. Det er spennande at alle karakterane på scenen kan vere todelte. I denne eksperimenteringa håpar eg å få til noko som ikkje er reint realistisk. Karakterane ser seg sjølv litt utanfrå. Det skaper noko kunstig. Eg ønskjer å splitte teaterscenen i to – ordmessig, seier Lygre. Det optimale i eigne stykke er når det blir augneblinkar som står ut, lyser fram, med eit skin av realisme, men likevel skrudd litt til sida, forklarar Lygre. At det oppstår element av noko teatralisk som igjen blir brote over i noko anna. Og der alle augneblinka og brota blir til ein heilskap.

- Grunnen til at eg søkjer å eksperimentere med fleire forteljar-røyster i dialogane, er for at eg vil prøve å kome fram til dialogar eg ikkje har sett før, seier Lygre.

Kven han har late seg inspirere av, er ikkje like lett å svare på. Det er ingen store namn han meiner seg å stå på skuldrene av. Men Lygre trekkjer fram tyskaren Werner Schwab som eit førebilete han hadde i byrjinga av forfattarskapen sin. Schwab - opphavleg frå enkle kår i den austerriske provinshovudstaden Graz - blei på byrjinga av 1990-talet den nye kometen i tysk-språkleg teater. Han rakk å fullføre 14 skodespel før han drakk seg til døde på nyttårsaftan i 1994: rik, einsam, myteomspunnen og 35 år gammal. Torshovteatret sette mellom anna opp stykket hans *Folkeutrydning – eller leveren min er meningsløs* i 1996.

- Eit veldig fascinerande stykke. Med eit heilt eige språk. Det oppstår ei form for objektivisering av språket. Ein litt skrudd måte å skildre hendingar, situasjonar; både oppfinnsamt og vitalt.

- I *Skugge av ein gut* er ramma familien. Skriv du om familien?

- Nei. Eg opplever ikkje det som eit sentralt tema i drama-

tikken min. Debutstykket mitt, *Mamma og meg og menn*, kan for så vidt plasserast med tema familie, ei generasjonshistorie, ei familiekronike. Eg brukar meir familien som ein setting, for så å snakka om noko anna. Det ligg sjølv sagt i kantane kva familien representerer av tryggleik, identitet, rotfeste – eller fråvær av dette. Men i *Skugge av ein gut* er det forholdet mellom Anna og Tom som er det viktige. Det handlar om noko anna – ei lita forskyving av perspektivet og røyndomen.

Den siste tida har Arne Lygre følgd prøvane til *Skugge av ein gut* på Prøvesalen. Han er lukkeleg over den positive opplevinga det har vore å møte dramaturg Cecilia Ölveczky i prosessen fram til oppsetjinga. Det Norske Teatrets og teater sjefens satsing på nye norske skodespel, står det respekt av, meiner han.

Og han synest det er stas å sjå at regissør Ola B. Johannessen tar materialet hans slik på alvor og med slikt engasjement. Det er òg stas å vere attende der han debuterte med einaktaren sin i 1996, med same scenograf Carle Lange. Dramatikaren Lygre innrømmer at han er veldig audmjuk andsynes arbeidet til alle dei involverte, til heile teaterprosessen.

- Så det er ikkje vanskeleg å sleppe frå seg ein teatertekst?

- Nei, det er derfor eg skriv for teater. For å sjå kva som skjer i prosessen etter. Å sjå prosessen der andre har sett sine spor, men der mitt arbeid skin gjennom. Eg er audmjuk til det at det er mange menneske som skal opphalde seg i det eg har skrive, som skal leve og puste i dette universet. Eg er spent på framsyninga av *Skugge av ein gut*. Det er eit lappeteippe av eit stykke, som flyttar på seg heile tida.

ANNA

Tom! Kva er det?

TOM

Eg kan ikkje sjå henne.

ANNA

Sjå henne?

TOM

Sjå henne lenger. I hovudet.

Ho er borte.

ANNA

Er det noko å terpe på, det da?

Alt det triste.

TOM

Ho var ikkje trist. Lo berre, trur eg. Hugsar ikkje.

Tenkte at ...

Viss eg vart sitjande her lenge nok,

i den gamle stova vår,

at dei kom tilbake.

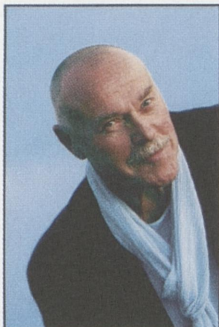
Bileta i hovudet.

Men dei er borte.

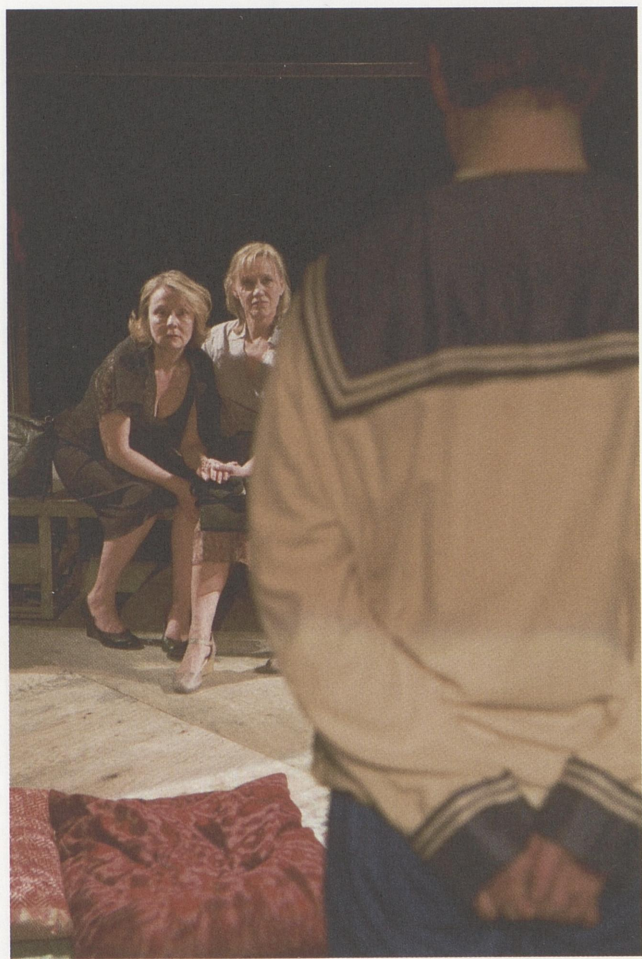

ola b. johannessen

Kveldens instruktør debuterte som skodespelar og sceneinstruktør ved Det Norske Teatret for over førti år sidan. Han har spela og regissert ved dei fleste norske teatra, og har òg vore teatersjef ved Rogaland Teater og Trøndelag Teater. Johannessen var òg med på å starte opp Teatret Vårt i Molde. Den første oppsetjinga hans på Det Norske Teatret var *Fødselsdagselskapet* (1968) av Harold Pinter, som han instruerte saman med Finn Kvalem. Så følgde hans første sjølvstendige produksjon, den musikalske framtidvisjonen *Herlege tid som dagast* (1968) av Sandro Key Åberg. Av dei om lag førti skodespela han har regissert, hugsar han spesielt godt *Kom tilbake, Jimmy Dean* (1986) på Prøvesalen ved Det Norske Teatret. *Lille Eyolf* på Trøndelag Teater (1992), *Påske* (2001) på Den Nationale Scene og *Jesus Christ Superstar* (2000) på Trøndelag Teater og ved Gøteborgs Operan (2001), og no sist *Jeg er min egen kone* (2005) på Oslo Nye Teater, er òg framsyningar han er særskilt glad for å ha fått lage.

carle lange

er utdanna arkitekt og bilethoggar, og har vore scenograf for om lag 90 produksjonar innan teater, dans, opera og film sidan 1983. Lange debuterte som scenograf på Teaterhøgskolen i 1982 med *Et drømspel*. Saman med Ola B. Johannessen har Lange mellom anna gjort scenografien til *Jesus Christ Superstar* ved Trøndelag Teater (2000) og Gøteborgs Operan (2001), og til *Påske* ved Den Nationale Scene (2001). Tidlegare arbeid ved Det Norske Teatret er *Ifigenia i Aulis* (2000), regi Thea Stabell, og på Prøvesalen gjorde han lys og lydinstallasjon i finske Tomi Paasonens *MeMoRe* under Ultima 2004. Lange var ansvarleg for scenografien til dei ulike stykka som blei sett opp under Norsk Dramatikkfestival i 1996, mellom anna Arne Lygres debut med *Mamma og meg og menn*. Han gjorde òg produksjonsdesignen til Torun Lians film *Bare skyer beveger stjernene* (1998). Carle Lange er for tida tilsett på åremål som linjeleiar for scenografiavdelinga ved Akademi for Scenekunst, Høgskolen i Østfold.

frå ”trengsel”

[...]

Er du en som reiser?

Nei. Jeg er en som leter etter et sted ikke å reise ifra.

Har du funnet det noen gang?

For en stund, bare.

Jeg er en som ...

Hva?

Kanskje det bare er en avstikker, dette.

Kanskje jeg er en av dem som tar avstikkere.

En avstikker du ikke kommer til å glemme, i så fall.

Aldri.

Er ikke det meningen?

Å samle på opplevelser man ikke glemmer?

Kanskje.

Er ikke det det verste?

Å sitte der om noen titalls år uten noe å glemme?

Jo.

Dette var den beste sommeren min.

Den er ikke over ennå.

Med ett var det som om jeg var i midten. Det har jeg aldri vært før. Jeg visste at jeg hadde det i meg. Det var alltid noe som skurret de gangene jeg så inn mot midten fra utkanten. Jeg bør være den du er nå, tenkte jeg ofte om dem jeg skulte på der inne, men det ble aldri sånn. Ikke før nå.

[...]

frå ”dukketanker”

[...]

Det er ingen andre enn henne der. Alle som var igjen da hun vasset uti og la på svøm, er gått. Det er kanskje derfor hun begynner å grave. Ingen kan se henne, og det blir en diger sandhaug, meter i omkrets, et fjell, tenker hun seg det og zoomer inn, lager veier og hus og parkeringsplasser, svømmebasseng som holder på vannet ved hjelp av restene etter en plastpose, og en utkikksplass like under fjelltoppen der hun kan legge mynter på en kikkert og betrakte alt det hun kan tenke seg, og hva er det, hva mangler, tenker hun og studerer landskapet, finner plass til en åker og en ny vei og et nytt hus og et hus til og mange hus, et slags sentrum med et torg som fylles av mennesker, og hadde jeg bare hatt et barn, tenker hun. Man er aldri så alene med et barn.

Frå novellesamlinga *Tid inne* av Arne Lygre, Aschehoug 2004.

TOM

Eg har det greit her hos deg.

ANNA

Ja. Vi har det greit. Vi er gladare enn før!

TOM

Vi klarer oss.

ANNA

Eg kan ...

Eg kan ta deg. Av meg.

Ta meg av deg.

TOM

Eg flyttar ikkje enno.

ANNA

Nei. Du flyttar ikkje. Vi har det greit her.

(Dei er tause ei lang stund.

Anna legg hovudet i Toms fang.)

Vi er gladare.

TOM

Dei var gladare.

06-113/0

ANNA

Dei klarte seg. Åleine.

TOM

Og. Munnen hennar der nede.

ANNA

Det berre skjedde.

TOM

Lydane han ikkje klarte å ...
Halde tilbake.

ANNA

Og. Etterpå.
Å sleppe å seie så mykje.

TOM

Slik at ho forstod at han ... likte det.

ANNA

Han stotra. Sõt.

TOM

Ho lo.

ANNA

Det er noko av det viktigaste, det. Mellom to.
Felleshumor.

Bibliografi Arne Lygre:
Mamma og meg og menn (skodespel) 1998, *Brått evig* (skodespel) 1999, *Tid inne*
(noveller) 2004, *To skuespill* (skodespel; *Skygge av en gutt* og *Mann uten hensikt*) 2005.
Alle på Aschehoug Forlag

Depotbiblioteket

06sd 11 310

det norske teatret

posten
— oss mennesker imellom

www.detnorsketeatret.no